

La llibertat de l'escriptura de Mercè Rodoreda

Visat núm. 3
(abril 2007)

per Anna Maria Saludes i Amat

En els quasi vint anys que vaig tractar amb una certa assiduitat Mercè Rodoreda, si algú m'hagués dit que un dia, a més d'endinsar-me en l'estudi de la seva obra, hauria de traduir a l'italià quatre novel·les seves, no ho hauria cregut pas. Potser perquè l'amistat que l'escriptora tenia amb els meus pares, Ernest i Susina —dels temps de la Guerra Civil al Comissariat de Propaganda—, me l'havia feta veure des d'un cantó més humà que no pas des del d'una escriptora. Tanmateix, ens vam veure moltes vegades, ja fos en els dinars amb la meva família, en sortides a Barcelona o en petits viatges per Catalunya, abans que s'instal·lés més o menys definitivament a Romanyà de la Selva.

En aquelles trobades, les converses —sempre matisades per la franca rialla i el sentit de l'humor que la caracteritzava— podien versar també sobre temes literaris. I sovint sorgia la pregunta directa: «Què escrius actualment?». Recordo prou bé que dubtava a l'hora de donar un títol a la novel·la *Mirall trencat*, que aleshores tenia entre mans, publicada el desembre de 1974 i que vaig traduir a l'italià al cap de divuit anys. Quants records de la seva persona i de la seva manera d'estar al món es barregen en la meva memòria...!

Ara que ja fa més de vint-i-tres anys que ens va deixar un 13 d'abril, en l'aniversari de la proclamació de la República. Quasi de manera simbòlica, Mercè Rodoreda va triar pel seu traspàs terrenal la data que havia representat per a ella, i per a moltes altres persones de Catalunya, la llibertat de poder expressar-se en la pròpia llengua. Vorejava els vint anys quan va sortir de casa seva sola per primera vegada, com l'Aloma quan baixa a Barcelona amb els Ferrocarrils Catalans i descobreix la vitalitat d'una ciutat moderna. Si tota la seva joventut havia estat una reclusió, aquella «fugida» que Mercè Rodoreda testimonià amb paraules en una entrevista televisiva al final dels seus anys, es pot afirmar que queda absolutament plasmada en les pàgines que va anar escrivint successivament. Molts dels seus personatges creixen i esdevenen adults a través d'una fuga, d'un acte de rebel·lia que aspira a una forma de llibertat.

Mercè Rodoreda ha bastit una obra en la qual afloren tots els records d'una existència: la pròpia. La possessió de la seva història, una infantesa, una adolescència, una maduresa i una senectut i sobretot un exili, ens mostren les conseqüències que han repercutit en el seu destí d'escriptora. I aquest destí, Mercè Rodoreda l'ha trobat també a través de l'expressió que significa la llibertat de l'escriptura creativa.

La llibertat que presideix la seva gran producció, avui ja un clàssic del nou-cents de la literatura europea, materialitzada arreu del món en les múltiples versions a altres llengües, es va forjar durant la seva joventut en la cristallització d'uns ideals de país i de pàtria, i van esdevenir puntal i pern de la resta de l'obra escrita entre l'exili i el retorn a Catalunya.